

SCRIPTA

Numéro Scripta : 4699

Auteur(s) : Célestin III [pape]

Bénéficiaire(s) : Pont-de-l'Arche, Notre-Dame de Bonport (abbaye)

Genre d'acte : bulle

Authenticité : non suspect

Datation : [1191-1198]

Action juridique : confirmation

Langue du texte : latin

Analyse

Célestin III met sous la protection du Saint-Siège apostolique les religieux de Bonport, et confirme tous les privilèges octroyés par ses prédécesseurs.

Tableau de la tradition

Éditions principales

a. Andrieux Jules, *Cartulaire de l'abbaye royale de Notre-Dame de Bon-Port de l'ordre de Cîteaux au diocèse d'Évreux*, Évreux, Hérissé, 1862, n° XVIII, p. 16-20.

Dissertation critique

Datation proposée par Andrieux.

Texte établi d'après a

Celestinus, episcopus, servus servorum Dei, dilectis filiis abbati de Bono Portu ejusque fratribus, tam presentibus quam futuris, regularem vitam professis.

Quociens postulatur a nobis quod religioni et honestati convenire dinoscitur, animo nos decet libenti concedere et juxta petencium voluntatem consentaneam rationi effectu prosequente complere. Eapropter, dilecti in Domino filii, vestris justis postulationibus clementer annuimus et prefatum monasterium in quo divino estis obsequio mancipati, sub Beati Petri et nostra protectione suscipimus, et presentis scripti privilegio communimus.

In primis si quidem statuentes ut ordo monasticus, qui secundum Deum et Beati Benedicti regulam atque institutionem Cisterciensium fratrum in eodem monasterio institutus dinoscitur, perpetuis ibidem temporibus inviolabiliter observetur.

Preterea quascumque possessiones, quecumque bona ibidem monasterium in presenciarum juste et canonice possidet aut in futurum concessione pontificum, largitione regum vel principum, oblatione fidelium seu aliis justis modis, prestante Domino, poterit adipisci, firma vobis vestrisque successoribus et illibata permaneant. In quibus hec propriis duximus exprimenda vocabulis: locum ipsum, in quo prefatum monasterium situm est, cum omnibus pertinenciis suis. Haiam de Maresdans, sicut chiminus dividit eandem haiam a foresta, et in eadem foresta de Borz, et in loco qui dicitur Balnea Morini, et circa locum illum viginti carrucatas terre, unucuique carrucate sexaginta acras terre ad perticam illustris regis Anglorum. In eadem foresta necessaria ad mansiones proprias faciendas et ad omnes usus suos, et pasturam plenariam [bestiis] vestris in perpetuum, quietanciam pasnagii de propriis ipsorum porcis. Omnes vineas quas habuit prefatus rex apud Gavreum, et totum clausum de Leirie, et omnes vineas quas idem rex habuit in Valle Rodolii, et omne fenum de Valle Rodolii, quod ad grangias ejusdem regis venire solebat. Omnes piscarias et redditus quos sepefatus rex a Ponte Arche in Secana sursum, quantum durat Vallis

Rodolii, percipere solebat. Et molendinum de Poses, et liberam quietanciam per mare et terram potestati ejusdem regis subjectam de omnibus rebus suis necnon et per aquam. Quietanciam eciam de modiatione vini ad proprios usus suos pertinente, et de omni alia consuetudine et exactione que ad ipsum pertinent. Decem carrucatas terre in foresta de Awiz, unicuique videlicet carrucate, sexaginta acras terre ad perticam ejusdem regis, ad grangiam ibidem edificandam ad bestias vestras et bladum vestrum et ea que volueritis, et vobis necessaria fuerint, reservanda et recipienda ; et ligna in eadem foresta ad edificia vestra construenda et ad arandum, quantum vobis necesse fuerit ; et herbergia bestiis vestris, quotcumque in nemore illo habere et construere volueritis ; et quietanciam pasnagii porcis vestris. Et centum marcas argenti quas idem rex vobis in perpetuam elemosinam contulit in redditu suo de Dieppa, annuatim percipiendas per duos terminos, medietatem ad festum Sancti Michaelis, et aliam ad Pascha. Sane laborum vestrorum quos propriis manibus aut sumptibus colitis, tam de terris cultis quam incultis, sive de ortis et virgultis et piscationibus vel de nutrimentis animalium vestrorum, nullus a vobis decimas exigere vel extorquere presumat. Liceat quoque vobis clericos vel laicos liberos et absolutos e seculo fugientes, ad conversionem recipere et eos absque contradictione aliqua retinere.

Prohibemus insuper ut nulli fratrum vestrorum, post factam in vestro monasterio professionem, possit absque abbatis sui licencia, de eodem loco discedere ; discedentem vero absque communium litterarum cautione nullus audeat retinere. Quod si quis forte retinere presumpserit, licitum sit vobis in ipsos monachos sive conversos sententiam regularem proferre ; illud districtius inhibentes ne terras seu quodlibet beneficium ecclesie vestre collatum liceat alicui personaliter dari sive alio modo alienari, absque consensu tocius capituli vel majoris partis et sanioris. Si que vero donationes vel alienationes aliter, quam dictum est, facte fuerint, eas irritas esse.

Adhuc eciam prohibemus ne aliquis monachus, sive conversus sub professione domus vestre astrictus, sine consensu et licencia abbatis et majoris partis capituli vestri, pro aliquo fide jubeat, vel ab aliquo peccuniam mutuo accipiat ultra precium capituli vestri providencia constitutum, nisi propter manifestam domus vestre utilitatem. Quod si facere presumpserit, non teneatur conventus pro his aliquatenus respondere. Licitum preterea sit vobis in causis propriis, sive civilem sive criminalem, contineant questionem fratrum vestrorum testimoniis uti, ne pro defectu testium jus vestrum in aliquo valeat deperire. Insuper, auctoritate apostolica, inhibemus ne ullus episcopus vel quelibet alia persona, ad sinodos vel conventus forenses, vos ire vel iudicio seculari de vestra propria substantia vel possessionibus vestris subjacere compellat, nec ad domos vestras, causa ordines celebrandi, causas tractandi, vel aliquos publicos conventus venire presumat, nec regularem electionem abbatis vestri impediatur, aut de instituendo vel removendo, eo, qui pro tempore fuerit, contra statuta Cisterciensis ordinis se aliquatenus intromittat. Si vero episcopus in cujus parochia domus vestra fundata est, cum humilitate et devotione qua convenit requisitus, substitutum abbatem benedicere et alia que ad officium episcopale pertinent vobis conferre renuerit, licitum sit eidem abbati, si tamen sacerdos fuerit, proprios novicios benedicere et alia que ad officium suum pertinent exercere, et vobis omnia ab alio episcopo percipere que a vestro fuerint indebite denegata. Illud adicientes ut, in recipiendis professionibus, que a benedictis vel benediciendis abbatibus exhibentur, ea sint episcopi forma et expressione contenti, que ab origine ordinis nascitur instituta, ut scilicet abbates ipsi salvo ordine suo profiteri debeant, et contra statuta ordinis sui, nullam professionem facere compellantur.

Pro consecrationibus vero altarium, vel ecclesiarum, sive pro oleo sancto vel quolibet ecclesiastico sacramento, nullus a vobis sub obtentu consuetudinis, vel alio modo quicquam audeat extorquere, sed hec omnia gratis vobis episcopus diocesanus impendat ; alioquin liceat vobis quemcumque malueritis catholicum adire antistitem, gratiam et communionem sacrosancte romane sedis habentem, qui nostra fretus auctoritate vobis quod postulatur impendat. Quot si sedes diocesani episcopi forte vacaverit, interim omnia ecclesiastica sacramenta a vicinis episcopis accipere libere et absque contradictione possitis ; sic tamen ut, ex hoc, in posterum propriis episcopis, nullum prejudicium generetur. Quia vero interdum propriorum episcoporum copiam non habetis, si quem episcopum romane sedis, ut diximus, communionem habentem et de quo plenam noticiam habeatis per vos transire contigerit, ab illo benedictiones vasorum et vestium, consecrationes altarium, ordinationes monachorum, auctoritate sedis apostolice recipere valeatis. Porro, si episcopi vel alii ecclesiarum rectores in monasteria vestra vel personas inibi constitutas suspensionis, excommunicationis, vel interdicti, sententiam promulgaverint, sive eciam in mercennarios vestros, pro eo quod decimas non solvitis, vel aliqua occasione eorum que ab apostolica benignitate vobis indulta sunt, seu benefactores vestros, pro eo quod aliqua vobis beneficia vel obsequia ex caritate prestiterunt, vel ad laborandum adjuverint in illis diebus in quibus vos laboratis, et alii feriantur eandem sententiam protulerint, ipsam tanquam contra sedis apostolice indulta prolatam decrevimus irritandam, nec littere ulle firmitatem habeant, quas tacito nomine Cisterciensis ordinis, et contra tenorem apostolicorum privilegiorum, contisterit impetrari. Statuentes ut, propter communia interdicta terrarum, monasterium vestrum excommunicatis et interdictis exclusis, a divinis non

prohibeatur officiis abstinere. Preterea cum commune interdictum terre fuerit, liceat vobis nichilominus in vestro monasterio, exclusis excommunicatis et interdictis, divina officia celebrare.

Paci quoque et tranquillitati vestre paterna in posterum sollicitudine providere volentes, auctoritate apostolica prohibemus ne intra clausuras locorum seu grangiarum vestrarum, ullus rapinam seu furtum facere, ignem apponere, sanguinem fundere, hominem temere capere vel interficere seu violenciam audeat exercere.

Preterea omnes libertates et immunitates a predecessoribus nostris pie recordationis: Innocencio, Eugenio, Alexandro, Lucio, Urbano, Gregorio et Clemente, romanis pontificibus, ordini vestro concessas, necnon libertates et exemptiones secularium exactionum a regibus et principibus vel aliis fidelibus, rationabiliter vobis indultas, auctoritate apostolica confirmamus, et presentis scripti privilegio communimus.

Decernimus ergo ut nulli omnino hominum liceat prefatum monasterium temere perturbare vel ejus possessiones auferre, ablatas retinere, minuere, seu quibuslibet vexacionibus fatigare, sed omnia integra conserventur eorum pro quorum gubernatione ac sustentatione concessa sunt usibus omnimodis profutura, salva sedis apostolice auctoritate.

Si qua igitur in futurum ecclesiastica secularisve persona hanc nostre constitutionis paginam, sciens, contra eam temere venire temptaverit, secundo, terciove commonita, nisi reatum suum digna satisfactione correxerit, potestatis honorisque sui careat dignitate, reamque se divino iudicio existere de perpetrata iniquitate cognoscat, et a sacratissimo corpore ac sanguine Dei et Domini redemptoris Jhesu Christi aliena fiat, atque in extremo exanime districte ultioni subjaceat. Cunctis autem eidem loco sua jura servantibus, sit pax Domini nostri Jhesu Christi quatinus et hic fructum bone actionis percipiant, et apud districtum iudicem premia eterne pacis inveniant. Amen.